

Nr 30.

Uppläst och godkänd i Första kammaren den 24 februari 1912.

” ” ” i Andra kammaren den 24 februari 1912.

Riksdagens skrifvelse till Konungen i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående afsöndring af lägenheter från prästerskapets löneboställen under löpande arrendetid.

(Lagutskottets utlåtande nr 12.)

Till Konungen.

Vid innevarande års riksdag hafva enskilda motionärer hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Eders Kungl. Maj:t anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande, huruvida icke de hinder, som för närvarande möta mot att under löpande arrendetid från prästerskapets löneboställen afsända lägenheter, skulle kunna undanröjas, samt att de förslag, som af utredningen framgå, måtte föreläggas Riksdagen.

Enligt de i kungl. kungörelsen den 10 november 1882 stadgade grunderna för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner var arrendator förbunden att mot minskning i arrendeafgiften afstå arrenderad kronoegendom tillhörig mark, om sådant för allmännyttigt ändamål fordrades å kronans vägnar. I de ändrade grunder för jordbruksdomänernas förvaltning, som stadgats genom kungörelsen den 4 juni 1908, har emellertid nämnda bestämmelse uteslutits såsom stridande mot det i 2 kap. 3 § af 1907 års lag om nyttjanderätt till fast egendom meddelade stadgandet, att den, som till annan upplåter jord på arrende, ej må i vidare mån än i samma paragraf angifves förbehålla sig eller annan ägare af fastigheten rätt att frånträda aftalet före arrendetidens slut. Då det i berörda paragraf stadgade förbudet måste anses gälla äfven förbehåll om frånträdande

af allenast en del af den utarrenderade fastigheten, var därmed den möjlighet, kronan förut ägt att jämväl under arrendetiden använda delar af en utarrenderad kronodomän för allmännyttiga ändamål, utesluten.

I kungl. proposition vid 1909 års riksdag (nr 120) föreslogs sådan ändring uti nyttjanderättslagens nyssberörda stadgande, att arrendator skulle vara skyldig att mot skälig nedsättning i arrendet samt skadestånd afstå till fastigheten hörande område, där sådant af kronan påfordrades, antingen för allmänt ändamål, för hvars tillgodoseende enligt gällande författning enskild man, menighet eller inrättning kunde förpliktas afstå jord eller lägenhet, eller ock för undersökning eller tillgodogörande af mineral-fyndighet.

Denna proposition vann icke Riksdagens bifall. Men med anledning af två inom Första kammaren väckta motioner (nr 68 och 69) med syfte, bland annat, att befordra upplåtelse af egnahems-lägenheter å kronans domäner, hemställde Riksdagen, i sammanhang med besvarandet af propositionen, att Eders Kungl. Maj:t måtte taga under öfvervägande, huruvida icke till främjande af egnahemsrörelsen de hinder, som för närvarande mötte mot att under löpande arrendetid från kronoegendomar afsända lägenheter, skulle kunna undanröjas, samt att de förslag, som af utredningen framginge, måtte föreläggas Riksdagen.

Då Riksdagens nämnda skrifvelse den 17 december 1909 anmäldes i statsrådet, fann Eders Kungl. Maj:t, sedan föredragande departementschefen erinrat, bland annat, att lösningen af det i skrifvelsen berörda spörsmålet i viss mån finge anses beroende af resultatet utaf den för revision af expropriationslagstiftningen tillsatta kommitténs arbete, denna kommittés förslag böra afvaktas innan frågan upptoges till slutlig lösning.

I förevarande motioner har i fråga om prästerskapets utarrenderade löneboställen hemställts om utredning af liknande art, som Riksdagen i 1909 års skrifvelse begärt beträffande kronans utarrenderade jordbruksdomäner.

På sätt motionärerna framhålla, skall jämlikt kungl. förordningen ang. utarrendering af prästerskapets löneboställen den 15 september 1911 dylikt boställe, om det är afsedt för jordbruk, i regel utarrenderas på tjugu år. Härigenom är det tillfälle till styckning af dylika boställen till egnahemslägenheter, som det af motionärerna anförda stadgandet i 1910 års boställsordning lämnar, inskränkt till tiden för öfvergången från en arrendeperiod till en annan. Visserligen kan, i händelse förhållanden, som finnas böra föranleda kortare arrendetid, antagas under de närmast följande åren inträda, utarrendering på kortare tid äga rum;

och i de fall, då man med säkerhet kan förvänta att viss del af bostället inom den närmaste framtiden kan blifva behöfligt för bildande af egna hem, finnes sålunda möjlighet att vid arrendeupplåtelsen från arrendet undantaga nämnda del af bostället. Klart är dock, att denna utväg endast mera sällan skall stå till buds, samt att syftemålet ej heller kan på denna väg uppnås i tillräcklig omfattning.

Med den allenast hvar 20:de år återkommande möjligheten till styckning är därjämte den olägenheten förbunden, att de till styckning för egna hem från arrende undantagna områden antingen måste till hvarje pris öfverlåtas till skada för såväl egnahemsrörelsen som det allmänna eller ock, i den mån de icke försålts, till största delen förblifva obrukade. Till afvärjande af dessa olägenheter synes alltså en sådan ändring i lagstiftningen vara påkallad som i motionerna åsyftas.

Den inskränkning i aftalsfriheten, som i 2 kap. 3 § i lagen om nyttjanderätt till fast egendom stadgats, har tillkommit i syfte att ej den i nämnda lag till arrendatorns tryggande lämnade föreskriften om ut sättande af bestämd arrendetid skulle kunna göras illusorisk. Lagberedningen, som icke förbisåg de nackdelar, hvilka ifrågavarande stadgande kunde komma att medföra för ägaren af den utarrenderade jorden, ansåg likväl arrendatorns tryggande vara en så viktig angelägenhet, att de olägenheter, som på grund af stadgandet kunde vållas jordägaren, icke finge tillmätas afgörande betydelse. Gifvet är på grund häraf att, därest med hänsyn till det behjärtansvärda syftemål, som den af motionärerna påkallade lagändringen afser att tjäna, en dylik ändring skall företagas, man måste förfara med all varsamhet med hänsyn till arrendatorernas rätt. Framför allt bör ett afstående af den arrenderade egendomen eller någon del däraf icke äga rum utan att, jämte skälig nedsättning i arrendet därest någon del af egendomen afstås, full ersättning lämnas för skada, som arrendatorn genom afståendet lider.

Slutligen må anmärkas, att expropriationslagstiftningskommittén numera den 19 september 1910 afgifvit sitt betänkande, innefattande förslag till lag om expropriation m. m., och då Eders Kungl. Maj:t förklarar sig vilja, sedan denna kommittés förslag föreligger, till slutlig pröfning företaga det i Riksdagens ofvanberörda skrifvelse af den 11 maj 1909 omhandlade spörsmålet i afseende å kronans jordbruksdomäner, synes det Riksdagen lämpligt, att i samband härmed löses jämväl enahanda spörsmål med afseende på de i det allmännas ägo befintliga egendomar, som i motionerna afses.

Med stöd af hvad sålunda anförts, får Riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande, huruvida icke de hinder, som för närvarande möta mot att under löpande arrendetid från prästerskapets löneboställen afsöndra lägenheter, skulle kunna undanröjas, samt att de förslag, som af utredningen framgå, måtte föreläggas Riksdagen.

Stockholm den 24 februari 1912.

Med undersätlig vörndnad.
